

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik Postbus 2235 6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Ger Beckers	Secretaris	043-367 08 57	<i>pghbeckers@hetnet.nl</i>
Rik Bastiaens	Bestuurslid	00-3212-210 639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Jacquo Silvertant	Bestuurslid	06-526 506 37	<i>silvertant@nutsonline.nl</i>
Peter Jennekens	Bestuurslid	043-364 84 89	<i>p.e.e.jennekens@home.nl</i>

SOK adres secretariaat:

Moesdaal 75, 6228 HX Maastricht. Telefoon: 043 367 08 57. E-mail: pghbeckers@hetnet.nl

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". www.subbrit.org.uk

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Secretaris	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@nutsonline.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Penningmeester	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Richard Ramakers	Bestuurslid	043 - 407 19 64	

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Mgr. Soudantstraat 5, 6226 GC Maastricht. Telefoon: 06-557 78 846

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

E-mail: tbreuls@skynet.be

Redactie SOK-Info:

Gijs Vreeswijk, Mariastraat 6D01 - 6211 EP Maastricht, telefoon: 06 - 143 88 253

E-mail: gijsvreeswijk@hotmail.com

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.

De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Ondergronds landschap in het Houbensbergske (foto: Rob Heckers)

Nieuwe leden en adreswijzigingen

Adreswijzigingen:

Alan Claessens
Kerkstraat 13
3770 Riemst

Philippe Meijers
Irenestraat 42
6267 AZ Cadier en Keer

Programma ledenavond

Naast de gebruikelijke mededelingen van het SOK-bestuur en het Van Schaïk-bestuur zal de avond onder andere uit de volgende items bestaan:

We weten dat er in de Tweede Wereldoorlog o.a. geallieerde piloten en Joodse onderduikers door de Sint Pietersberg naar België gesmokkeld werden. In het Zonneberggangenstelsel is hiervan nog een vermoedelijke schuilplaats te vinden. Veel is er echter niet bekend over deze goed verborgen plek. Vandaar een korte presentatie van Wilfred Schoenmakers met het verzoek om verdere informatie.

Henk Blaauw heeft een groeve in Aubigny in de buurt van Vézelay in Bourgondië bezocht en laat beeldmateriaal zien en vertelt over de historie en exploitatie van deze interessante kalksteengroeve.

Joep Orbons heeft het Lake-district in Engeland bezocht en kwam terug met een hoop beeldmateriaal over de mijnen in dat gebied.

Verslag ledenavond

Met het risico arrogant over te komen mag ik denkkelijk wel zeggen dat de ledenavond weer een succes was en zoals gebruikelijk was het zaaltje in het Natuurhistorisch Museum Maastricht goed gevuld met belangstellenden. Na de gebruikelijke bestuurlijke mededelingen door de voorzitter Rob Heckers werd er even stil gestaan bij het terugtreden van bestuurslid Jacquo Silvertant. Jacquo werd nogmaals bedankt voor zijn inzet en kreeg als dank een presentje aangeboden. Ook kreeg hij de nodige knuffels van de voorzitter. Uiteraard werd er ook stil gestaan bij de wisseling van het secretariaat. Zoals te lezen was in de vorige SOK-info heeft Rik Bastiaens na ruim vijf jaar het secretariaat overgedragen aan bestuurslid Ger Beckers. Uiteraard kreeg ook Rik een presentje aangeboden. Beide heren werden door de aanwezigen met een flink applaus bedankt waaruit blijkt dat de bestuurlijke taken zéér gewaardeerd worden. Rik blijft overigens bestuurslid.

Rob stelde ook nog twee nieuwe publicaties voor. Te weten: "The Quest for Harry Pattrin, GI" (een beschrijving vind u in SOK info 126) en "Der Untergrund von Paris" van Günter Liehr en Oliver Faÿ (een beschrijving hiervan staat elders in deze uitgave).

Na deze zaken was het tijd voor het aangekondigde programma en Femke Spielberg en Jacoline Zilver schoon, studentes verbonden aan het Kunsthistorisch Instituut van de Radboud Universiteit in Nijmegen, hadden ons vereerd met een bezoek. Zij lichtten het kunsthistorisch onderzoek naar de middeleeuwse tekeningen in de Caestertgroeve nader toe. De aanwezigen kregen de gelegenheid om vragen te stellen of opmerkingen te maken. Deze kans werd door enkele aangegrepen om hun vragen beantwoord te krijgen.

Na het vragenrondje werd er een film van Jaap Brandsma, Max Wijnen en Henk Blaauw over het onderzoek van de middeleeuwse houtskool- en roettekeningen in de Caestertgroeve vertoond. De verschillende aspecten van het onderzoek dat zich over een periode van ruim drie jaar uitstreckte zijn in de verschillende fasen van het onderzoek regelmatig gefilmd.

Joep Orbons vertelde namens de Van Schaik Stichting de stand van zaken rond om het vergunningenstelsel. Kort werden de problemen toegelicht en konden de aanwezigen enkele vragen stellen.

Erik Honée had een bezoeker in de Zonneberg opgespoord en maakte ons deelgenoot van zijn ontdekking. Met beeld- en filmmateriaal werd zijn ontdekking uitgebreid geïllustreerd en het publiek hing dan ook aan zijn lippen.

Eer er tot de afsluiting van het officiële gedeelte kon worden overgegaan vertelde Henri Ceha de aanwezigen hoe mooi onze hobby en de saamhorigheid binnen de SOK was. Hij roemde de berglopers en wat tot nu toe bereikt is. Na deze bloemlezing konden de kelen gesmeerd worden tijdens het informele gedeelte in het museumcafé.

De redactie

Zotheid in de ??

Maastricht 30-07-2007. Geachte vrijwilligers aantreden om 10.00 uur plaatselijke tijd in het archief aan de Sint Pieterstraat alwaar wij de tentoonstelling over de “Zotheid” gaan afbreken, inpakken ten einde om deze in de “Expo” in Ternaaien weer op te bouwen. Transport wordt geregeld. Hoewel met enige nuance was dit toch de vraag om aan te melden om gezellig met medeleden een probleempje te klaren en ondergetekende had zich hiervoor gecommitteerd en uiteindelijk waren we met vijf man. (ja: man!)

Ik was zelf met een van deze mannen wat vroeger op de locatie aangekomen omdat wij 9.30 uur begrepen hadden wat achteraf 10.00 uur bleek te zijn en waren vast begonnen met voorbereidende activiteiten maar die gingen relatief zo snel dat we maar verder gingen met de “Main Course”! Oeps, “*bouw alles maar weer op*” klonk opeens achter onze rug en we keken de spreker aan met een uitdrukking van: “leuke grap”. Helaas was hij bitter serieus want er moest nog een gebruiksaanwijzing gemaakt worden voor de volgende locaties waar deze “Zotheid” gepresenteerd zou gaan worden. Misverstand en sorry en dubbel werk maar nog steeds met een glimlach hingen we de boel weer provisorisch in elkaar opdat de fotosessie alsnog gemaakt kon worden.

Mogen we nu?

Ja, “*it has a go*”, maar de toegezegde materialen kwamen maar langzaam als trap, gereedschap, tape, en andere benodigdheden. Hoewel wij wel konden doorwerken door eigen meegebracht gereedschap was er van de zijde van het archief geen voorbereiding gedaan alhoewel ze alle medewerking leverden op het laatste moment. Jammer voor zo’n instituut dat aanspraak maakt op vrijwilligers terwijl zij een enorme ervaring moeten hebben opgebouwd met vorige op - en afbouw activiteiten van tentoonstellingen.

“Ehh, mag ik even storen? Kunnen jullie de materialen ook even naar boven brengen? We hebben daar eigenlijk een beetje op gerekend”.

Nou dat was slikken. Geen liften maar gezellige trappen die ook nog wat draaiden, alle tentoonstellingsmateriaal van metaal of duurzaam eiken! Tja, we hebben eventueel een palletwagentje werd als oplossing aangebracht. “*Graag, dat scheelt een hoop loopwerk*” was ons antwoord en dat was achteraf wel zo, maar dan ten dele!

Nee, we kregen een volledige opleiding (als eerste) om deel te nemen aan de “Passie spelen van Tegelen”. Hoezo, vraagt u zich als lezer af? Welnu, de stelling was gebouwd uit metalen dwarsverbindingen tussen “Amerikaans eiken” palen van circa 10x10x210 centimeter. Aldus per stuk op de schouder, trap op, door de studiezaal, door de koffiezaal naar de laadruimte alwaar ze uiteindelijk op een pallet gestapeld konden worden. Respect voor mijn collega’s die het merendeel hiervan als lijdenslast, in saunatemperaturen, hebben doorgebracht en derhalve geslaagd zijn als figurant in de Passiespelen.

Maar jullie hadden toch die palletwagen zult u vragen?

Correct, helaas was daar met de lengtes van de te manoeuvreren materialen niet mee te manoeuvreren en werden we gedwongen dit kruis te dragen. Alles staat intussen (30-7-2007)

klaar voor transport. Nu is afwachten hoe het materiaal aankomt en wat daar voor verrassingen gaan komen. Spijt van deze elegie? Welnee, grootste lol gehad en een volgende keer weer.

De opbouw in Ternaaien dus!

We schrijven 1 augustus 2007. Ik was met Huub als eerste ter plaatse en we werden door de interieurverzorgster al naar binnen gelaten. Geleerd van het afbreken hadden we maar eigen gereedschap en ladders meegenomen en dat was een verstandige beslissing.

Alle materialen lagen netjes bij elkaar op de grond en het enige wat ons te doen stond was de ruimte zo uitmeten dat de panelen er op een logische wijze geplaatst werden ten opzichte van de ingang. Provisorisch legde we het stalen staketsel op de grond om een algemene indruk te krijgen hoe de bezoeker van “A” naar “B” zou moeten lopen. Intussen kwam ook de rest van de hulptroepen binnen en na ampel overleg werd overgegaan tot de opbouw zoals die zich op de grond had afgetekend.

Na de eerste paar meter kreeg ieder langzaamaan zijn eigen taak. De een de opbouw van het frame de ander was reeds bezig met het inhangen van de panelen en de ander verzorgde de dwarsverbindingen en de “computertafeltjes”. Intussen werden we door de gemeenschap van Ternaaien gefêteerd op een uitgebreide lunch. Koffie, thee heerlijk koel bronwater, diverse baguettes enfin teveel om op te noemen het was meer voor een legertjes dan voor vijf man.

Spotjes nog richten enklaar.....? Jongens, het loopt hier dood, is dit wel de ingang? Vol ongelooft liepen we als verdwaasd door het museum om na enkele meters een rondje gemaakt te hebben terug op het startpunt. Navraag gaf aan dat de deur die wij voor nooduitgang hadden aangezien de hoofdentree was. Na wat gesticuleerd te hebben over hoe nu besloten we de gehele frames volledig om te draaien en na wat gecoördineerd trek en sleur werk stond de hele tentoonstelling precies recto verso. Zweet, zweet.

Toen moest ons aller technicus Rob nog de computers frans maken omdat de arme bewoners van Ternaaien er anders geen meter van begrepen. De conservator kwam kijken naar de vorderingen en kreeg uitleg hoe met de “ordinateurs” (Frans voor computers) om te gaan en waar het verpakkingsmateriaal was gelegd en met klem verzocht dit goed te bewaren voor de volgende verhuizing. Handje schudden en jongens tot er weer eens wat is.

U voelt het al, het slachtvee mocht weer aantreden op 6 september om het geheel weer verhuis klaar te maken naar “Kanne”. De ervaring opgedaan was dat een relatieve peulenschil en na een dik uur lag het geheel gedemonteerd en verpakt klaar om door de gemeente Kanne daags erna te worden opgehaald en we zouden niet hoeven te sjouwen was ons verzekerd.

7 September, 10.00 uur Kanne.

Busje komt zo, busje komt zo en daar kwam het dan eindelijk onder escorte van een witte Volvo. De uitbater opende de tentoonstellingsruimte en wederom was het vraagteken hoe de boel op te bouwen met een geluk, we wisten de entree! De royale ruimte gaf behoorlijk

wat mogelijkheden en we waren er dus snel mee klaar hoe de opstelling zou worden. Plots werden er nog wat papieren boven water getoverd met zo moet het zijn! Eh? Ja, maar dat is de opstelling van Ternaaien en niet van hier! Jammer alles bleek al ooit op papier gezet te zijn geworden en wij konden als mosterd na de maaltijd opnieuw het wiel uitvinden. Alhoewel de tekening van Kanne er niet bij was en de ruimte laag was en daardoor problemen gaf met de dwarsverbindingen herhaalde zich hetzelfde ritueel. Nadat de eerste meters waren opgesteld kreeg ieder het druk met zijn eigen taak.

Toch wou het niet allemaal vlotten want sommige panelen kwamen door deze opstelling verschoven ten opzichte van elkaar uit. Snel werden er nog wat bouten bijgemaakt en de logica teruggebracht in de presentatie. Problemen opgelost!? Nee, de pc's spraken nog frans! Wie snapt er hier iets van die "k.." Apples? "Ik wil wel proberen" maar echt veel verder kwamen we niet waardoor het noodzakelijk werd een telefoontje te plegen naar een vakantieganger met een mogelijke "Time Lag" die de onbenullen de helpende hand kwam bieden. Dat alles was voor de periode van slechts TWEE dagen! Toen moest de boel weer gedemonteerd worden maar hoe dat is gegaan en waar naar toe? Dat is voor een Maastrichtenaar buitenland en dus stopt hier de wetenswaardigheden van een groepje "SOKkers". Hoewel niet altijd even blij met het gesleep zouden ik en de anderen het morgen weer doen. Bedankt iedereen die meegeholpen heeft voor de lach en de traan en tot een volgende keer.

René Peels

Rectificatie

[aanpassing verwerkt]

In de vorige SOK-info (nummer 126) stond een in memoriam artikel over Hans Kanphoven. Dit artikel was geschreven door John Hageman. Helaas was zijn naam weggevallen bij het artikel. De redactie biedt dan ook haar excuses aan John aan.

De redactie

Melvin

Via mijn website caestert.net krijg ik geregeld vragen om hulp binnen. Zulke verzoeken zijn van de meest uitlopende aard. Soms zijn ze gewoonweg bizar. Wat dacht u van een carnavalsvereniging die een geschikte ondergrondse locatie voor een feest zoekt. Enige voorwaarde: er moet een varken geroosterd kunnen worden. Of een productiemaatschappij die hulp vraagt bij het filmen van een Nederlandse western (echt waar). Uiteraard zitten er ook serieuze vragen tussen die ik graag beantwoord. Zo ook de vraag om hulp van ene Melvin uit Beverwijk. Eind maart 2007 kreeg ik de volgende e-mail:

Hallo,

Als eerst vind ik u een prachtige website hebben TOP. Op school ga ik een werkstuk en een spreekbeurt houden over grotten. Nou is mijn vraag heeft u foto's, folders, plattegronden, stukje steen maakt niet uit wat, over grotten. Zodat ik een mooi werkstuk kan maken en dingen kan laten zien tijdens mijn spreekbeurt. Ik hoor het graag van u of u het wilt en kan doen.

Groeten Melvin

Meestal krijg ik door de schrijfstijl de indruk dat men te lui is om zélf te zoeken. Dan reageer ik met de opmerking dat er in de meeste bibliotheken en op het internet genoeg te vinden is over dit onderwerp. Deze keer niet. Afgaande op de schrijfstijl had ik het vermoeden dat het hier om iemand van jonge leeftijd ging. Nadat ik een mailtje terug had gestuurd met vraag om wat meer informatie, kreeg ik het volgende antwoord:

Hoi Rob.

Van het weekend ben ik 12 jaar geworden. En zit nu in groep 8, ik heb al een werkstuk en spreekbeurt gehouden over mummies en heb een 9 1/2 gekregen voor me werkstuk en een 8 1/2 voor me spreekbeurt. Maar nu moeten we nog eens een werkstuk en spreekbeurt houden en vond grotten wel heel mooi onderwerp, zelf ben ik er nog nooit in geweest maar van plaatjes enzo. Voor 25 april moet ik mijn werkstuk inleveren en mijn spreekbeurt weet ik niet. Dus u mag wel alles digitaal sturen dan kan mijn vader het wel uitprinten voor me. Ieder geval wil ik u bedanken voor u mailtje terug en alvast voor de moeite.

Na zo'n antwoord kon ik natuurlijk niet weigeren want ikzelf liep op die leeftijd ook al in de "grotten" rond en zat vol met onbeantwoorde vragen (toen was het een heel stuk moeilijker om informatie te vinden dan tegenwoordig). Al snel was ik spullen aan het verzamelen voor Melvin, folders, een cd vol met foto's, enzovoort, ik heb er zelfs een "kleine" van Schaik bijgedaan. Ik was niet bang hem niet meer terug te krijgen want ik had het gevoel dat het wel goed zat. Nadat het pakket op het postkantoor was afgegeven hoefde ik niet lang te wachten op antwoord:

Hoi Rob

Ja aan u spullen heb ik zeker wat gehad en al zeg ik het zelf ik vind het een heel goed en mooi werkstuk geworden (maar ja wie zegt dat nou niet over zijn eigen werkstuk hahaha) Het cijfer heb ik nog niet gekregen maar dan laat ik het natuurlijk weten. En ik weet ook nog niet wanneer ik mijn spreekbeurt moet houden en als ik dat heb gedaan stuur mijn moeder u boekje aangetekend terug. Maar ik vind het wel onwijs die dvd en die boekjes die ga ik tonen met mijn spreekbeurt.

Waarop een tweede en derde enthousiast antwoord volgde:

Hoi Rob.

7 juni is het zover dan moet ik mijn spreekbeurt houden. Ik weet niet of je mijn andere bericht had binnen gekregen? Maar ik heb voor mijn werkstuk een 10- gekregen, dus je begrijpt wel dat ik daar heel blij mee ben. En mijn ouders zijn ook heel trots op me. Als ik mijn spreekbeurt heb gehouden hoort u weer van hoe ik dat heb gedaan.

Hoi Rob

Vandaag was het dan zo ver, me spreekbeurt. Ik heb een 9 gehaald yes yes yes. De vleermuizen poster en de cd vonden me klasgenoten erg leuk en mooi om te zien. Dus Rob erg bedankt voor alles. Mijn moeder stuurt volgende week het boekje terug naar u op.

Melvin haalde dus een 10- en een 9 en zijn ouders waren terecht trots op hem. En ik eigenlijk

ook wel een beetje moet ik toegeven.

Een week later kreeg ik de "kleine" van Schaik onbeschadigd terug, aangetekend nog wel. Ik heb Melvin nog een antwoord gestuurd waarin ik hem en zijn moeder bedankte voor het terug sturen van de "kleine" en natuurlijk de mededeling dat ik hem met plezier geholpen heb. Daarna kreeg ik nog een laatste groet:.

Hoi Rob.

Nogmaals bedankt voor al u hulp en vertrouwen, ik hoop dat het ooit eens zo ver komt dat ik een grot in het echt kan gaan zien (lijkt me wel gaaf). Volgende week gaan we met beide groepen 8 naar Texel, en daarna lekker vakantie. En dan ga ik naar het voortgezet onderwijs (Havo) maar mocht ik ooit nog eens zo'n onderwerp krijgen neem ik zeker contact met u op. Van mijn moeder moet ik zeggen , graag gedaan, en ze vond het leuk dat u mij zo geholpen heeft.

Rob, bedankt voor het leuke contact en nog heel veel grotten plezier gewenst.

Groeten, Melvin Bakkum

Melvin zal hoogstwaarschijnlijk nooit lid van onze studiegroep worden of onderzoek doen in een "grot" maar dat maakt niet uit. Zoals u kon lezen, kon ik op een eenvoudige manier iemand helpen. En dat vind ik ook leuk om te doen. Als de reactie dan ook nog zo enthousiast is en deze jongeman ook nog goede schoolpunten weet te halen is mijn doel meer dan bereikt.

Enne..... met dat "veel plezier in de grotten" zit het wel snor.

Rob Heckers

Film over onderzoek middeleeuwse tekeningen

Jaap Brandsma heeft samen met Max Wijnen en ondergetekende een film gemaakt over het onderzoek van de middeleeuwse houtskool- en roettekeningen in de Caestertgroeve. De verschillende aspecten van het onderzoek dat zich over een periode van ruim drie jaar uitstreckte zijn in de verschillende fasen van het onderzoek regelmatig gefilmd.

Na inleidende beelden over het Limburgse landschap, de winning en het gebruik van mergel komen we in de gangenstelsels de opschriften uit het verleden tegen en vragen we ons af of de ouderdom van die opschriften kan worden achterhaald.

Uitvoerig en in heldere voor iedereen begrijpelijke taal wordt aan de hand van een tekening en andere beelden het principe van de koolstof-14 of C-14 dateringsmethode verklaard. Getoond wordt hoe door een specialist van het Restauratie Atelier Limburg ongeveer een halve milligram houtskool van het uit 1468 stammende opschrift van Lambier le Pondeur, zonder zichtbare beschadiging, wordt afgenomen. De datering aan de universiteit in Kiel leidt tot de conclusie dat dit opschrift authentiek is en dat de dateringsmethode ook geschikt is om de eeuwenoude tekeningen elders in de groeve op die manier te dateren.

Vervolgens krijgen we te zien hoe met inzet van personeel en ladders van de dienst Civiele Bescherming uit Riemst en de hulp van een aantal leden van de SOK zowel professionele foto's van de middeleeuwse tekeningen als een aantal houtskoolmonsters van die tekeningen verkregen worden. Een tijd later wordt met inzet van opnieuw een groot aantal SOK-leden de onderdelen voor een steiger de groeve ingedragen en door een heuse steigerbouwer tot acht meter hoogte opgebouwd om een roetmonster van het plafond af te schrapen. De

resultaten van de dateringen worden getoond.

In een volgende fase van de film komt het kunsthistorisch onderzoek ter sprake en leggen de onderzoekers Femke Spielberg en Jacoline Zilverschoon uit tot welke bevindingen zij in hun onderzoek zijn gekomen.

De film op DVD geeft een interessante kijk op een onderzoek dat leidde tot een reizende tentoonstelling die beoogt de tekeningen meer bekendheid te geven. Het einddoel is de formele bescherming van de tekeningen én de groeve. Aan deze laatste opdracht wordt momenteel gewerkt, maar er zal nog wel heel wat water door de Maas stromen voor die officiële status bereikt wordt.

De DVD in een passende cassette is getiteld "Kunsthistorie en Datering in Onderaardse Kalksteengroeven 2005 / 2007" en duurt 25 minuten.

Te bestellen bij Jaap Brandsma, email: jaapbrandsma@home.nl De kosten

bedragen € 7,50 per stuk, exclusief portokosten.

Daarnaast kunnen SOK-leden en andere belangstellenden die het 72 pagina's tellende boekwerkje: "Zothed" in de Duisternis, Middeleeuwse tekeningen in de Sint-Pietersberg" geschreven door de onderzoekers Femke Spielberg en Jacoline Zilverschoon willen kopen, zowel bij de boekhandel als bij ondergetekende.

Henk Blaauw

3e Internationale Symposium Archeologische Mijnbouwgeschiedenis

Van 9 tot en met 11 mei 2008 wordt dit symposium gehouden in Valkenburg, Maastricht en in Kanne. Het symposium werd in 2006 voor het eerst gehouden in Reichelsheim (D). In 2007 volgde het 2e symposium in Freiberg (D). Beide bijeenkomsten, die zich voornamelijk richtten op middeleeuwse mijnbouw, waren succesvol in het bijeen brengen van zowel onderzoekers als vertegenwoordigers van officiële instanties uit verschillende Europese regio's, teneinde te discussiëren over archeologische mijnbouwgeschiedenis in al zijn aspecten. Tijdens talloze lezingen en excursies werd er tevens actief kennis en informatie uitgewisseld tussen de deelnemers.

Terwijl Europa langzaam vorm krijgt, vervagen de nationale grenzen. Voor de huidige situatie betekent dit dat de bescherming van industrieel archeologisch erfgoed nog altijd negatief

beïnvloed wordt door bestaande grenzen. Flora en fauna alsmede het behoud van natuurlijke habitats worden meer en meer beschermd door Europese wetgeving en het wordt door de internationale gemeenschap steeds meer beschouwd als onze gezamenlijke verantwoordelijkheid het niet teloor te laten gaan. Ondanks Europese wet- en regelgeving dreigt een deel van ons cultureel erfgoed te worden verwaarloosd. Het grootste deel van dit erfgoed ligt onder de aarde. In de meeste Europese regio's is de bescherming ervan een delicate kwestie, omdat er zoveel verschillende aspecten bij komen kijken.

Het doel van het symposium in 2008 is om een consistentie te bereiken in de methodologie waarmee eeuwenoud mijnbouwkundig erfgoed kan worden benaderd. Hiermee wordt een voorzet gegeven aan eventuele Europese regelingen op dit gebied in de toekomst.

De organisatie nodigt mensen uit heel Europa uit die expertise in deze hebben om aan dit symposium mee te doen. De uitwisseling van kennis zal bijdragen om onze gedeelde interesses voor ondergronds erfgoed naar een hoger niveau te tillen en met name overheden er van te overtuigen dat ondergronds erfgoed het waard is om te bewaren en te beschermen.

De volgende personen hebben hun medewerking reeds toegezegd:

Luc Stevens, Société française d'étude des souterrains – Over de souterrains in België en Frankrijk en het onderzoek aldaar.

Koenraad Logghe, Stefaan Van den Eynde, Jürgen Vandebotermiet, Werkgroep Traditie – Over de uitleg van tekeningen met middeleeuwse symboliek in de Caestertgroeve en de sociale status van de blokbreker en zijn bedrijf.

Martin Strassburger, mijnbouwhistoricus - Miningarchaeology in Southwest Germany: Methods, results and protection of mining sites.

Prof. Dr. Holger Schaaf, Archäologie und Technikgeschichte (VAT) des Römisch-Germanischen Zentral-museums – Römerbergwerk Meurin (Over de ondergrondse bouwsteengroeven in de buurt van Koblenz).

Jochen Babist, geoloog en mijnbouwhistoricus – Over het beheer van mijnbouwarcheologisch erfgoed in de buurt van Reichelsheim (D).

Stephan Adlung, mijnbouwhistoricus – Over het mijnbouwarcheologisch onderzoek in en om de stad Freiberg (D).

Jacquo Silvertant, mijnbouwhistoricus – De mergelgroeven en hun plaats in de Europese mijnbouwgeschiedenis.

Naast een aantal lezingen worden er tevens twee veldwerkexcursies georganiseerd. Tijdens deze excursies worden de overblijfselen van oude mijnbouw bestudeerd en besproken. De eerste excursie zal plaatsvinden in het Geuldal, de tweede excursie op de Sint Pietersberg en het Plateau van Caestert.

SOK-leden worden hierbij uitgenodigd om ook een bijdrage in te dienen of het symposium lieflijk bij te wonen. Van alle thema's verschijnt tijdens het symposium een boekwerk. Het symposium wordt georganiseerd door John van Schaik en Jacquo Silvertant.

Kosten van deelname aan het gehele symposium bedragen EUR 70,- (bij inschrijving vóór 1 december 2007). Deelnemers aan het symposium ontvangen gratis het full-colour boekwerk met wetenschappelijke bijdragen. Voor meer en actuele informatie over het symposium zie www.beneath-the-lowcountries.nl

Bezoekers van Belgische, Franse en andere Europese groeven

Het is mij opgevallen dat verschillende SOK-leden regelmatig bezoeken brengen aan kalksteengroeven in vooral België en Frankrijk. De verhalen erover in de wandelgangen zijn legio. Het zou interessant zijn daar op de SOK-avonden wat meer over te horen en te zien.

Zelf heb ik afgelopen zomer een bezoek gebracht aan de toeristisch bekende groeve van Aubigny in de buurt van Vézelay in Bourgondië. Ik wil graag op één van de komende SOK-avond beeldmateriaal van laten zien en wat vertellen over de historie en exploitatie van deze interessante kalksteengroeve. Maar gezien de kennis die ongetwijfeld bij talrijke SOK-leden over buitenlandse groeven aanwezig is vraag ik mij af of er niet vaker dan totnutoe gebruikelijk is korte presentaties van bezochte groeven op de SOK-avonden kunnen plaatsvinden.

Ik denk dat veel SOK-leden graag willen horen waar overal nog meer dan in de Limburgse regio kalksteengroeven te vinden zijn, hoe die eruit zien, of ze te bezichtigen zijn en wat er bekend is over de geschiedenis en exploitatie. Als we ons in eerste instantie beperken tot ondergrondse en bovengrondse kalksteengroeven kan er zo al veel interessante informatie in de SOK-avonden op tafel komen. Strekken we onze belangstelling uit naar ander soort groeven zoals steengroeven, ertsgroeven en de mijnbouw dan kunnen we daar misschien nog meer interessant vergelijkingsmateriaal voor het onderzoek van onze eigen Limburgse mergelgroeven verkrijgen.

Wat dat betreft heeft Jacquo Silvertant in de SOK-Mededelingen nummer 47 ons onlangs een interessant onderzoeksveld laten zien door de historie van de mergelgroeven te plaatsen naast de historie van de mijnbouw elders in Europa.

Henk Blaauw

Boekbespreking

Mocht u een redelijk recente publicatie kennen waarvan u vindt dat ze in deze rubriek thuis hoort, hoor ik dat graag..

Maastrichts silhouet; Fort Sint Pieter

In de bekende serie Maastrichts silhouet is een nieuw deel verschenen. De serie is inmiddels

Een der vele afbeeldingen uit het boek Der Untergrund von Paris.

bij nummer 65 aangekomen en de titel van dit deel luidt: Fort Sint Pieter. Uiteraard geschreven door de vestingwerkenkenner bij uitstek, Jos Notermans. Het fort stond in het verleden aan de wieg van deze serie want deel I droeg ook al de titel Fort Sint Pieter. Dit nieuwe deel is een volledig herziene versie want door het restaureren van het fort zijn veel nieuwe gegevens aan het licht gekomen. Deel 65 mag dan ook beslist niet als een heruitgave worden gezien, maar als een totaal nieuwe versie met veel nieuwe en door mij nog nooit eerder geziene afbeeldingen. Met 64 pagina's is het ook een stuk dikker dan het oude deel. Voor ongeveer zeven Euro verkrijgbaar bij de betere boekhandel.

Der Untergrund von Paris.

Dat er zich onder Parijs verschillende al dan niet met elkaar in verbinding staande gangenstelsels bevinden zal bij de meeste SOK-leden wel bekend zijn. Der Untergrund von Paris is een boek in de Duitse taal over de ondergrond van Parijs. Uitgebreid worden alle stelsels beschreven. Uiteraard wordt er ook stil gestaan bij de ontstaansgeschiedenis van deze gangenstelsels. De ondertitel luidt: Ort der Schmuggler, Revolutionäre, Kathaphilen en ook deze facetten worden uitvoerig beschreven. Het is een uitkomst dat dit boek in de Duitse taal is geschreven en zo wordt het eindelijk ook mogelijk voor een ieder die de Franse taal niet machtig is zich eens te verdiepen in deze prachtige groeven want Duits leest een stuk makkelijker. Het boek is alleen via het internet te verkrijgen op amazon.de voor 26,- Euro inclusief verzendkosten. Dit is voor zo'n prachtig boek niet veel geld want behalve een leesboek is het ook door de prachtige foto's een kijkboek.

Kaarshouder gesmeed, 16e eeuw

Op de tentoonstelling “Zotheid in de Duisternis” was een vitrine ingericht met blokbrekermateriaal en historische verlichtingsbronnen als vet- en olielampjes van ijzer of klei. Het prachtige materiaal was in bruikleen afgestaan door Han Bochman. Er lag ook een kaarshouder bij met de verklarende tekst: kaarshouder, gesmeed 16e eeuw.

Het was één van de twee kaarshouders die Han ooit op een bovenricheltje in de Lacroixberg heeft gevonden (voor alle kenners van de SOK, die na twee dwaaldagen nu de weg wel weten: achter “de lemen tunnel”, eerste of tweede richeltje rechts....). Het tweede exemplaar heeft hij destijds geschonken aan Peter Jennekens. Er zijn nog meer berglopers die dergelijke voorwerpen gevonden hebben, zoals Luck Walschot in de Caestertgroeve.

Zelf had ik in 2000 het geluk een dergelijke kaarshouder te vinden, óók in de Caestertgroeve, in een hoekje dat door de meeste berglopers over het hoofd wordt gezien. Het bijzondere van “mijn” kaarshouder is, dat het nog “gevuld” is. De restanten van de kaars zitten er nog in. Maar bij nadere bestudering slaat de twijfel echter toe. Is het wel een kaars? Een kaars, zoals we die nu kennen? Of is het een mengsel van geperst papier of doek, doordrenkt met olie, vet of een andere brandbare substantie om een vlam als lichtbron te verkrijgen? Ik denk dat deze vraag alleen via laboratoriumonderzoek beantwoord kan worden.

Ik ken heel veel mensen in vele beroepsgroepen, maar net niet iemand die laborant is. Ik heb helaas ook geen neef Jan, oom Piet of een broer van de tuinman van de burens, die toevallig op een laboratorium werkt. Ik weet dat bedrijven als ENCI of DSM laboratoria hebben, maar ik ken ook dáár niemand die er werkt en die ik daarover zou kunnen benaderen. Vandaar mijn oproep in deze SOK-Info met de vraag of iemand mij op het goede spoor kan zetten. Ik zou het bijzonder op prijs stellen. Uiteraard is het de bedoeling de uitkomst van het labonderzoek en verdere studie naar dit soort verlichting te bundelen in een artikel voor SOK-Medelingen.

In vurige afwachting,

Ton Breuls

Uit de oude doos

Het Kanaal Maastricht-Luik omstreeks 1910. Op de voorgrond café Ogg met erboven nog nét het chalet Lichtenberg in beeld. Aan de linkerzijde is het begin van de Wilhelminaweg te zien met vlak ervoor de mergelhoop afkomstig van de hoger gelegen stortplaats. Vanaf deze plaats werd de losse kalkmergel in schepen verladen. Het café Ogg moest net als café de Roode Haan, wijken voor de mergelindustrie en werd in 1962 gesloopt. Het café lag ongeveer op de huidige parkeerplaats beneden aan de weg naar Slavante. Uiteraard kon men vanuit hier ook "de wereldberoemde grot" bezoeken. Frans Ogg verzorgde tijdens de winterperiode zijn rondleidingen vanuit zijn café en in de zomer vanuit het chalet Lichtenberg. De naam Ogg kwam dan ook veelvuldig voor de het gangenstelsel Slavante.

Rob Heckers

Meet the underground press

“Cave rescue” (*San Antonio Express-News* van 12 mei 2007): met slechts één zaklantaarn daalden 6 jongeren af in de **LONGHORN QUARRY** (Texas). Drie verlieten na korte tijd de groeve, maar de anderen gingen verder en raakten de weg kwijt. Om half vier 's ochtends waren ze (volgens het artikel) 1000 feet de groeve binnengedrongen, toen één van hen ontvangst op zijn telefoon kreeg (!!) en zijn kameraad buiten de groeve voor hulp belde. Deze drukte in zijn zenuwen de verkeerde alarmknop op zijn toestel in en toen kwam in plaats van bevriende berglopers de brandweer in vol ornaat. Deze brak de ijzeren spijlen van de ingang open en met aaneengeknoopte touwen als de draad van Ariadne werden na drie uur de onfortuinlijke berglopers gevonden. Eén lichtgewonde jongen werd door “medical teams” naar buiten gedragen “before police placed them in handcuffs en drove them away”. Dat is nog eens andere koek.....

“Champignons en oude opschriften” (*De Ster van 10 augustus 2007*): **Wil LEM** ontdekte dat de **ENCI** vroeger wél erg begaan was met het behoud van opschriften en dergelijke in de **St. PIETERSBERG**. In 1948 stuurde het bedrijf de champignonkwekers, die in het (ondergronds) concessiegebied van de ENCI werkzaam waren, een brief waarin ze gesommeerd werden de wanden hooguit één meter vanaf de vloer te reinigen om “*historische en andere waardevolle opschriften*”, die anders bij het schoonmaken dreigden verloren te gaan, te sparen.

“Roosburgramp vereeuwigd in 6 schilderijen van Pierre Liket” (*Het Belang van Limburg van 4 september 2007*): in het vooruitzicht van de 50e herdenkingsplechtigheid voor de 18 slachtoffers van de instorting van de **ROOSBURG** in 1958, heeft kunstenaar **Pierre LIKET** 6 schilderijen gemaakt van dit drama en de gevolgen voor de streek.

“Plan begraafplaats in grotten” (*Dagblad de Limburger van 6 september 2007*): enkele particuliere initiatiefnemers uit Valkenburg hebben het plan opgepakt om als eerste in Nederland een begraafplaats te realiseren, die geheel onder de grond ligt. Ze hebben hun oog laten vallen op de afgesloten **HEIDEGROEVE** aan de Plenkertstraat. De groeve ligt achter de **Romeinse Katakomben** en de inrichting van de begraafplaats zou min of meer moeten aansluiten op het karakter van de “Romeinse” gangen aldaar. De gemeente Valkenburg staat positief tegenover de plannen.

“Feestschepen op verlanglijst jarig museum” (*DdL van 6 september 2007*): het **Sint Pietersbergmuseum** viert haar tienjarig bestaan. Dit prachtig museum, gerund door pure vrijwilligers onder het bezielende voorzitterschap van **Miets MORREAU**, is gevestigd in Hoeve Lichtenberg. In de mooie en gevarieerde collectie wordt ook ruim aandacht geschonken aan de blokbrekers, champignonkwekers en andere gebruikers van de ondergrondse gangenstelsels in de **SINT PIETERSBERG**.

“Kaas en bier rijpt in de mergelgrotten” (*Het Nieuwsblad van 6 september 2007*): de mergelgrotten in **KANNE** hebben hun eigen bier en kaas. De vochtigheidsgraad en de temperatuur geven een aparte smaak aan de producten. (Overigens rijpen de kazen niet in Kanne, maar in de **KUIL onder de LINDESTRAAT** in Zichen. Noot red.)

“Portret Michael Boogerd in grot van Valkenburg” (*DdL van 7 september 2007*) en **“Boogerd krijgt plaquette in galerij Gemeentegrot”** (*Zondags Nieuws van 14 oktober 2007*): de laatste wielervedstrijd van **Boogie** is op 21 oktober in Valkenburg. Diezelfde dag wordt in de zogenaamde wielergalerij van de **GEMEENTEGROT** zijn portret onthuld. In de galerij zijn al eerder de winnaars van de wereldkampioenschappen en de Touraankomsten in Valkenburg vereeuwigd.

“Begraafplaats in grot wordt toeristische trekker” (*DdL van 13 september 2007*): de gemeente Valkenburg staat positief tegenover het plan om een begraafplaats in de **HEIDEGROEVE** in te richten, op voorwaarde dat de plaats wel een toeristische functie krijgt. “*Maar dat vergt investeringen van vele miljoenen, zoals toezicht, bewakingscamera’s en extra toiletten*”, aldus een van de initiatiefnemers. “*Al zal nog het een en ander moeten gebeuren aan die grotten. Ik heb gezien dat het regenwater daar naar binnen sijpelt. En dat is nooit goed, weet ik.*”

“Gidsen in de Fluweelengrot” (*Trompetter van 19 september 2007*): de **FLUWEELENGROT** is op zoek naar enthousiaste gidsen, die mensen willen rondleiden en informeren over dit historische culturele erfgoed. Een opleiding tot gids is uiteraard inbegrepen.

“In de duisternis” (*DdL van 22 september 2007*); in 1876 wandelde de “Hollandse” dominee **Craandijk** door de Limburgse heuvels en beschreef is een soort reisdagboek zijn bevindingen. Bij het afdalen van de Cauberg op weg naar zijn hotel ontdekte hij een ingang van een grot (de **GEMEENTEGROT**). Omdat ondergronds toerisme voornamelijk in de St. Pietersberg was geconcentreerd, verwonderde hij zich over deze hem onbekende bezoekmogelijkheid. Columnist **Guus Urlings** wijdt een heel stuk aan de verslagen in het dagboek.

“Ondergronds genieten in Oktober Mergelmaand” (*Heuveland van 3 oktober 2007 en andere media*): gedurende de hele maand oktober staat onze omgeving in het teken van **mergel**. In de meeste (commerciële) onderaardse gangenstelsels worden speciale rondleidingen, demonstraties, workshops en dat soort exclusieve spannende ondergrondse zaken aangeboden. En in Valkenburg wordt een heus Mergelfestival georganiseerd met medewerking van beeldhouwers in mergel. Onze **Van SCHAIK stichting** is vertegenwoordigd met een informatieve stand.

“Likona bestudeert grotten van Vechmaal” en **“Grotten in Vechmaal als gruyèrekaas uitgehouwen”** (*HBvL van 4 oktober 2007*): de Limburgse Koepel voor Natuurstudie (Likona) geeft ieder jaar een jaarboek uit met studies over de natuur. Dit jaar is één van de studies verwoord in een artikel van **Michiel DRUSAR** over de groeven van **VECHMAAL**. Het blijkt onder andere dat de eerste vermelding van de groeve reeds uit 1303 dateert! De relatief kleine groeven (“*Ze gaan hoogstens 100 tot 200 meter diep*”) zijn nu een zeer belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen. Het jaarboek kost 10 euro en kunt u aanvragen op likona@limburg.be

“Grotwoning” (*De Ster van 12 oktober 2007*): in het kader van de Week van de Geschiedenis wordt op de **Sint Pietersberg** de **Grotwoning van Greetje BLANCKERS** heringericht. Zij was de laatste grotbewoner van Nederland. De grotwoning is op 18 oktober te bekijken.

“Turks fruit” groeide op Limburgse bodem” (*DdL en andere media van 20 oktober 2007*): met het overlijden van **Jan Wolkers** zijn er talloze artikelen verschenen. In sommige daarvan wordt bericht dat **Wolkers** begin 1950 als student aan de Rijksacademie in Amsterdam met medestudenten naar de **GEMEENTEGROT** trok om religieuze taferelen in de mergelwanden uit te hakken. Hij werkte er aan de uitbeelding van de opwekking van Lazarus. “*Maar ik had er niet veel zin meer in omdat ik de kop van Christus verpest had*”.

Met dank aan de trouwe correspondenten Nini van Bergen, Ludy Claessens, Philippe Duchateau, Jacques Maes, Jan Paul van de Pas en Herman de Swart

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be.

Schenken aan het SOK Documentatiecentrum

DVD "Kunsthistorie en datering in onderaardse kalksteengroeven 2005-2007", Samengesteld door Henk Blaauw en Jaap Brandsma in samenwerking met Max Wijnen, 2007.

Geschonken door Jaap Brandsma.

Ingebonden verzameling krantenknipsels, kopiën, n.a aanleiding van de afgraving van de Rotswoningen, jaren 1937 en 1938 in Geulhem. Geschonken door Jacquo Silvertant.

"St. Pietersberg", *Maastrichts silhouet, nr. 5*. Samengesteld door J. Kamphoven 1981.

"Maastricht en de Sint Pietersberg", samengesteld door Ir. D.C. van Schaik 1948.

"The old town of Maastricht and the caves of mount St.Peter" samengesteld door Ir. D.C. van Schaik 1945.

De drie boekjes werden geschonken door Peter Houben

Peter Jennekens

Met dank aan Joep Orbons

Niet vergeten!
Vrijdag 9 november 2007
Iedenavond in het
Natuurhistorisch Museum Maastricht
Aanvang 19.30 uur!

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en/of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 06 - 557 78 846.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

De Sint-Pietersberg:

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Pim Houben	043-343 75 36
Flesschenberg	Jan Laumen	043-364 18 03
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg (niet toegankelijk)	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Marc Koch	046-486 22 01
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Groeve Eys	Ger Wishaupt	046-475 13 99
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00-3243 81 13 73
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Peter Jennekens	043-364 84 89
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

De SOK-Info

is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.